

POŁYŚNICA MARCHWIANKA (*CHAMAEPSILA ROSAE*)

GROŹNY SZKODNIK WARZYW KORZENIOWYCH

Chamaepsila rosae: larwa na tle tkanki korzenia selera i dorosła muchówka (po lewej) oraz dorosła muchówka (po prawej); fot. <https://forum.armuro.com/en/celery-treatments-against-pests-and-diseases/> (po lewej) oraz <https://pnwhandbooks.org/node/8061/print> (po prawej)

Chamaepsila rosae: objawy porażenia na korzeniach spichrzowych marchwi (po lewej), na przekroju poprzecznym korzenia marchwi (w środku) oraz na korzeniu spichrzowym selera, (po prawej); fot. https://agrecol.pl/dra_problem/polysnica-marchwianka/ (po lewej), <https://pnwhandbooks.org/node/8061/print> (w środku) oraz Robak J., Szwejda J. Warzywa korzeniowe. Najważniejsze choroby i Szkodniki, Hortpress.2008, 70 s. autor fotografii prof. J. Szwejda (po prawej)

Ulotka nie jest przeznaczona do wykorzystania w celach komercyjnych.

Zasięg występowania i opis agrofaga

Połyśnica narchwianka (*Chamaepsila rosae*) jest muchówką notowaną w Kanadzie, USA, Mongolii, Nowej Zelandii i w większości krajów Europejskich. W Polsce jest szeroko rozprzestrzeniona.

Dorośle muchówki są długości 4–5 mm. Głowa jest rdzawożółta, tułów i odwłok są czarne, błyszczące, a odnóża rdzawożółte. Odwłok wydłużony, ostro zakończony. Larwy są cygarowatego kształtu, białozółte, beznogie, długości do 7 mm. Jaja są mlecznobiałe, owalne, długości do 0,6 mm. Bobówka długości około 5 mm jest żółto-brązowa, jeden koniec ma ukośnie ścięty, a w przedniej części ciała ma łukowate haki gębowe. Identyfikację przeprowadza się przede wszystkim na podstawie morfologii osobników dorosłych, gdyż poprawna identyfikacja larw jest trudniejsza. Należy przy tym zwracać uwagę na żerowiska na roślinach.

Rośliny żywicielskie

Szkodnik żeruje na marchwi, pietruszce, pasternaku, selerze, kminku, koprze oraz dziko rosnących roślinach z rodziny selerowatych (Apiaceae).

Objawy występowania i szkodliwość

Na korzeniach marchwi larwy pierwszego pokolenia żerują na roślinach w fazie 3-4 liści, które najczęściej zjadają w całości. Jedna larwa może zniszczyć nawet do 10 młodych roślin. Na selerze największe szkody wyrządzają larwy II. pokolenia, które żerują w korzeniach do zbiorów, a następnie w przechowalniach i w kopcach. W korzeniach starszych roślin, larwy drążą pod skórą płytkie chodniki, wypełnione czarno-rdzawymi, płynnymi odchodami. Często w uszkodzonych miejscach dochodzi do porażenia grzybami chorobotwórczymi. Larwy pokolenia wiosennego wyrządzają największe szkody w maju. Larwy pokolenia letniego żerują w korzeniach spichrzowych w tym na selerze, od końca lipca do września. Uszkodzone korzenie gniją z uwagi na wtórną infekcję przez grzyby i w związku z tym nie nadają się do przechowywania. Podobne uszkodzenia widoczne są w korzeniach innych warzyw korzeniowych. W Polsce połyśnica największe szkody wywołuje na marchwi i pietruszce, gdzie w przeszłości podczas

badań Instytutu Ogrodnictwa obserwowano ponad 40% uszkodzonych korzeni, chociaż w ostatnich latach notowana jest ona znacznie rzadziej. Zdecydowanie mniejsze szkody obserwowano na selerze, gdzie liczba porażonych korzeni podczas badań prowadzonych w 1999 r. wynosiła 7,2%, a w 2003 r. – 5,4%. Podczas badań prowadzonych w ostatnim czasie przez Instytut Ogrodnictwa szkodnik nie był notowany na selerze.

Sposoby rozprzestrzeniania i przenikania

W warunkach polowych najważniejszym sposobem rozprzestrzeniania się dorosłych muchówek jest ich aktywny lot, chociaż tylko ok. 10% osobników jest w stanie pokonać większe odległości. Na większy dystans szkodniki są przenoszone wraz z przesyłkami roślin do sadzenia gatunków żywicielskich, korzeni spichrzowymi warzyw, glebą, na maszynach rolniczych oraz na opakowaniach i środkach transportu.

Metody prowadzenia inspekcji partii warzyw korzeniowych

Należy zwracać uwagę na płytkie chodniki na korzeniach i larwy, które opuściły chodniki oraz bobówki. Ponadto należy poszukiwać fragmentów korzenia wykazujące objawy gnicia tkanki. Dodatkowo można przeciąć korzeń poprzecznie i wzdłużnie, tuż pod skórą, w miejscu występowania chodników larwalnych w celu znalezienia żywych larw. W przypadku znalezienia żywych larw lub bobówek należy je umieścić, wraz z uszkodzonymi fragmentami korzeni, w pojemniku umożliwiającym dostęp tlenu (np. zabezpieczonym gazą młyńską) lub insektarium i przeznaczyć do dalszej hodowli w celu uzyskania osobników dorosłych. W przypadku braku takiej możliwości, larwy należy wrzucić do wrzącej wody, a następnie bardzo zabezpieczyć je w szczelnych pojemnikach w ok. 70% alkoholu etylowym.

Wymagania fitosanitarne

W Unii Europejskiej, a tym samym w Polsce *Chamaepsila rosae* nie podlega obowiązkowi zwalczania (nie jest to agrofag kwarantannowy w Unii). Jakkolwiek, jest on agrofagiem regulowanym przepisami w przypadku eksportu warzyw korzeniowych do niektórych krajów.

Opracowanie: Witold Karnkowski, wyd. 1, październik 2025